

ifj. Becsey Zsolt

Budapest valódi fejlettsége – a statisztika és ami mögötte van

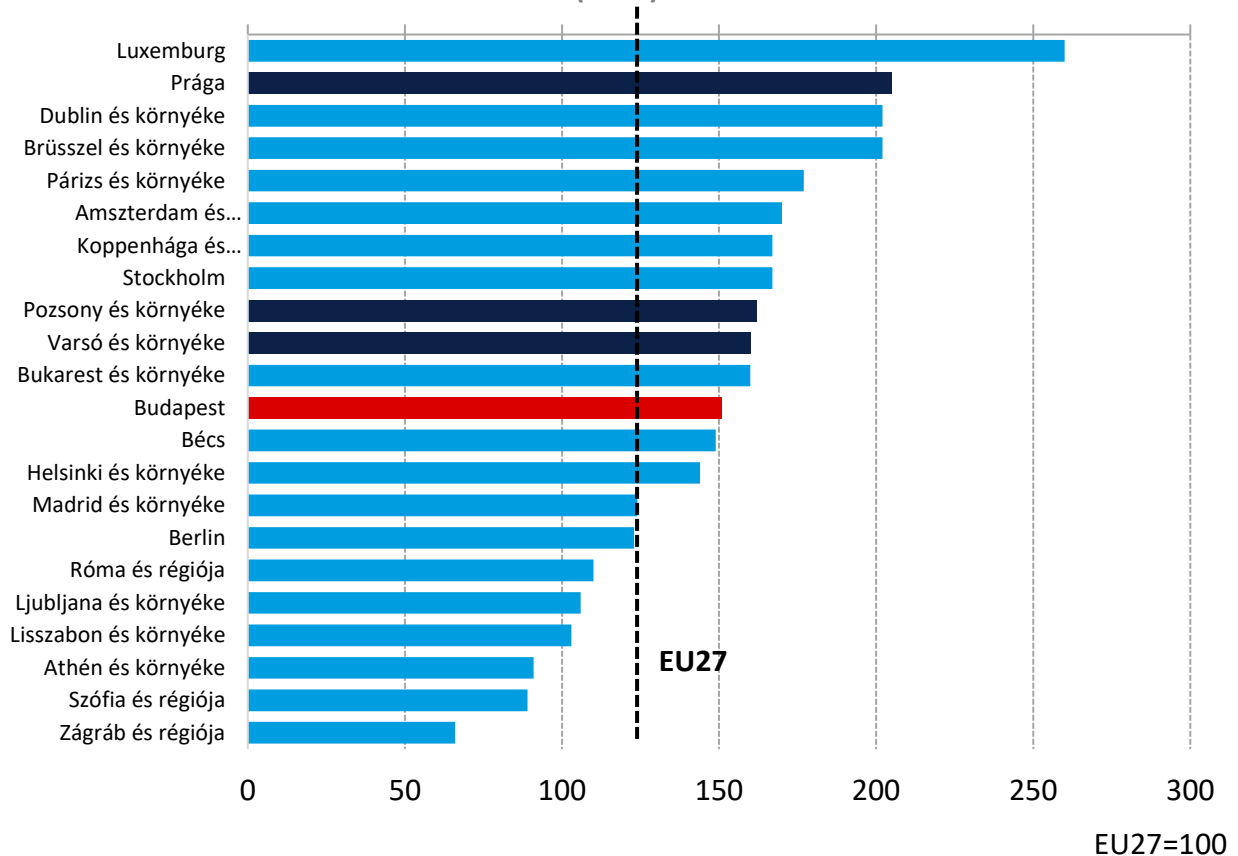
Hogyan lehetséges az, hogy a statisztikai adatok szerint Budapest fejlettebb, mint Berlin, vagy, hogy Bukarest előrébb tart, mint Bécs vagy Helsinki? Ha az adatok mélyére ásunk számos problémával szembesülünk, melyek arra mutatnak rá, hogy a fővárosok az eltérő területi és lakossági számbavétel miatt csak nehezen összevethetőek, így számos ponton korrigálni érdemes az egy főre jutó GDP-ben kifejezett adatokat. Ha ezt megtesszük, Budapest fejlettsége reálisan az EU átlag 85 százaléka körüli, míg Bukarest esetében versenyképességi indexekből nyerhetünk valós képet, és kaphatjuk eredményül azt, hogy a legtöbb mutató tekintetében jóval EU átlag alatt teljesít. Mindez arra hívja fel a figyelmet, hogy a regionális fejlettségi adatokkal óvatosan érdemes bánnunk, kiváltképpen, ha azok városi régiókat ölelnek fel.

Az Eurostat 2019. évre vonatkozó adatai alapján Budapest, Prága vagy Pozsony fejlettebb, mint Berlin, Bécs vagy Helsinki (1. ábra). Az Európai Unió statisztikai hivatala az Eurostat minden évben elkészíti részletes területi statisztikáit, ami rálátást enged arra, hogy milyen területi felzárkózási folyamatok mennek végbe az egyes országokban és az EU egészében. Az idei publikáció alapján Budapest egységes összehasonlítható pénznemben (vásárlóerő-paritás) számolt egy főre jutó GDP fejlettsége az EU átlag 151 százalékán volt 2019-ben, ami kedvezőbb, mint jó néhány nyugati főváros fejlettsége. A statisztika további érdekessége, hogy a visegrádi régió fővárosai, valamint Bukarest még Budapestnél is jobb eredményt értek el. Figyelemfelkeltő adat, ami még akkor is ellentmond az intuíciónak, ha tudjuk, hogy a fővárosi régiók fejlettsége jellemzően meghaladja a nemzetgazdasági átlagot, és ez a különbség különösen Kelet-Közép-Európában erős. Hogyan lehetséges ez? Valódi fejlettségi differenciákról beszélünk, vagy a statisztikai módszertan elfedi a valós különbségeket? Jelen cikkben ennek járunk utána.

Annak érdekében, hogy a nyers statisztikai adathoz árnyaltabb képet kapjunk a fővárosok egymáshoz képest mért valós fejlettségéről, a cikkben összesen 3+1 „korrekciót” mutatunk be. Az idézőjelet az indokolja, hogy nem az eredeti egy főre eső GDP-ben mért adatot számítjuk újra (ezt csak a második pontnál tesszük meg), hanem további, kiegészítő adatforrásokat is használunk. Az alábbiakban a következő négy módon korrigált adatokat mutatjuk be:

1. **Agglomerációs területek figyelembevétele**, ami azért szükséges, hogy ne az almát hasonlítsuk a körtéhez. Ugyanis az eredeti statisztikákban nagyon különbözőképpen határozzák meg az egyes fővárosok régióját, határait.
 2. **Ingázók korrekciója**, amit az indokol, hogy a fővárosok munkaerejének egy jelentős része nem a főváros határain belül lakik. Az ingázók magasabb száma a nyers, egy főre vetített GDP statisztikát felfelé torzítja, mert a főváros gazdasági termeléséhez hozzájárulnak az ingázók, de amikor a népességgel osztjuk az adatot, abban ők figyelmen kívül maradnak.
 3. **Háztartási jövedelmek vizsgálata**, amit az indokol, hogy a lakossági jövedelmek jobban közelítik a valós életszínvonalat, mint a GDP termelési adatok.
- +1. **Végül egy mások által fejlesztett komplex versenyképességi indikátort is bemutatunk**, ami képes számba venni a termelési adatokon kívüli széleskörű társadalmi tényezőket is (például intézményi környezet, piacméret, innovációs kapacitások).

1. ábra: Egy főre eső GDP fejlettség, vásárlóerő-paritáson, NUTS2-es régiók, az EU27 átlagában (2019)

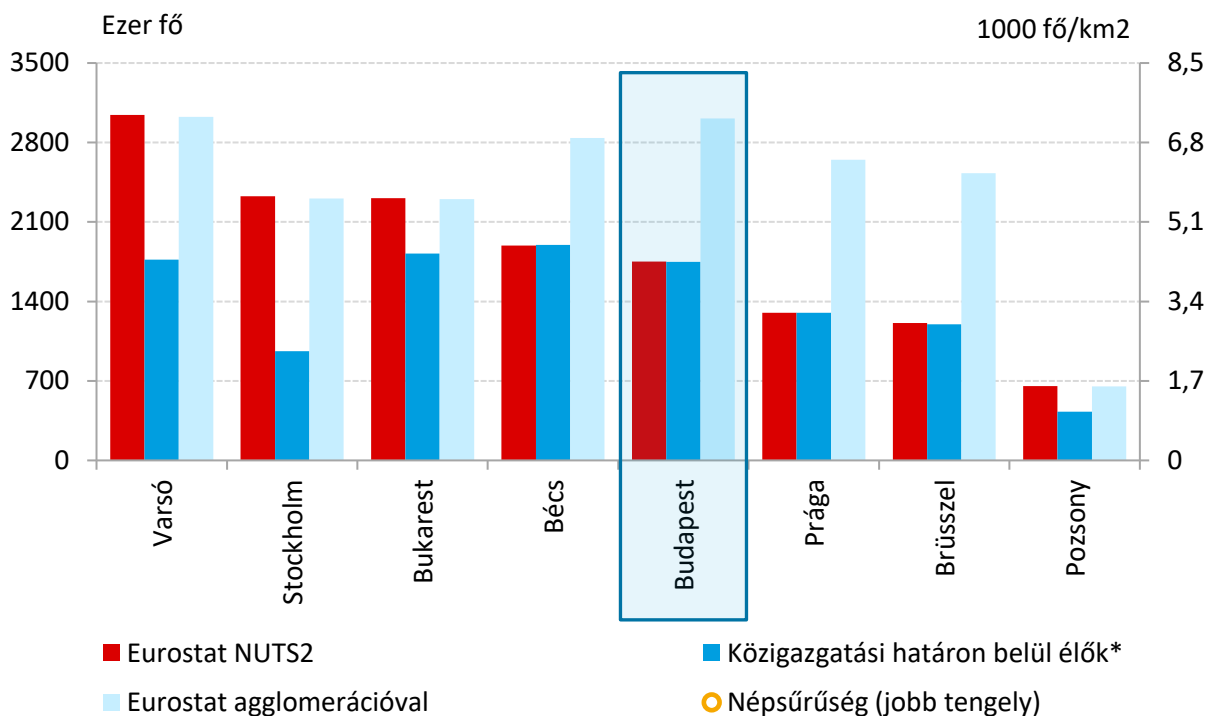
Forrás: Eurostat, Növekedés.hu

1. Agglomerációs területek figyelembevétele

A statisztikai adatok összehasonlíthatóságát befolyásolja a figyelembe vett területi egység mérete (2. ábra). Az Eurostat tervezési régiók ([NUTS](#)) alapján publikálja statisztikáit. Ezen régiók határait a tagállamok bizonyos jogi kereteken belül szabadon jelölhetik ki. Így történhetett meg az, hogy míg Budapest esetében a régió területe a városhatárig tart, addig Pozsony, Varsó, Stockholm és Bukarest esetében a várost körülvevő, vagy határoló területek (agglomeráció) is hozzászámításra kerülnek a fővároshoz.

Amennyiben Pest megyével, mint agglomerációval együtt számítjuk ki Budapest fejlettségét, mintegy 40 százalékponttal alacsonyabb eredményt kapunk, azaz az EU átlag 108 százalékára csökken vissza Budapest fejlettsége (2018-as adat, 3. ábra). Mivel az agglomerációs területek jellemzően fejletlenebbek, ezért ha őket is hozzászámoljuk a fővároshoz a teljes fővárosi régió fejlettsége is mérsékeltebb lesz.

2. ábra: Európai fővárosok lakosság száma különböző statisztikai számbavételek alapján (2018)

Megjegyzés: * nemzeti statisztikai hivatalok, illetve ENSZ adatokból származó információk, évközi vagy évi eleji létszám a teljes lakosságra.

Az agglomerációs statisztika magába foglalja a NUTS 3 alapon megképzett külvárosi régiókat is (Budapest esetében Pest megyét).

Forrás: Eurostat alapján Szerző számításai.

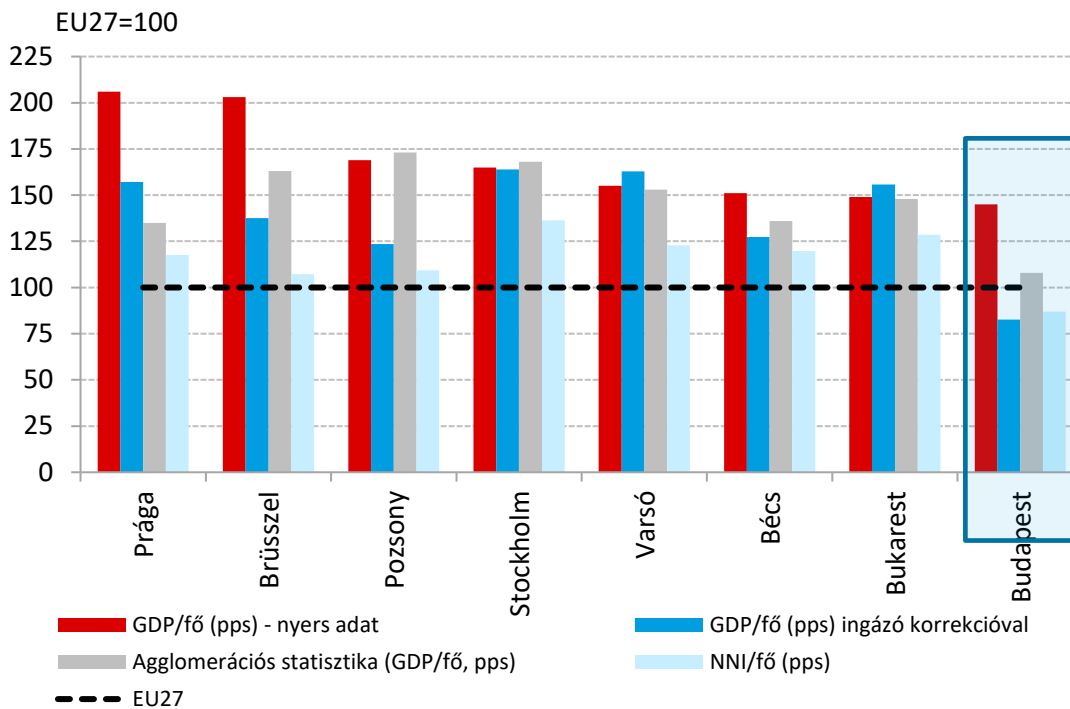
2. Ingázók számával történő korrekció

Ha elvégezzük az ingázók számával történő korrekciót, akkor Budapest fejlettsége az EU átlag 83 százalékára csökken. Budapesten a GDP számításhoz is használt nemzeti számlák alapján 2018-ban közel 1,6 millióan dolgoztak (majdnem annyian, mint Budapest teljes lakossága!), azonban a KSH lakhely szerint végzett rendszeres munkaerő-felmérése szerint csak 833 ezer ember dolgozott Budapesten ugyanebben az évben. A két szám közötti különbséget többek között az ingázók magyarázhatják. Mindazok, akik a városon kívülről járnak be dolgozni, növelik a budapesti GDP-t, viszont az egy főre jutó GDP számítása során a nevezőbe nem kerülnek be, hiszen abba csak a budapesti lakosokat veszi figyelembe a KSH (és az Eurostat). Ha megtesszük az ingázó korrekciót, azaz annyival növeljük Budapest (és a többi főváros) lakosság-számát, mint amennyi a két említett foglalkoztatási statisztika közötti különbség, akkor Budapest egy főre eső GDP-ben mért fejlettsége az EU átlag 83 százalékára csökken (3. ábra). A teljesség kedvéért meg kell jegyeznünk, hogy további jelentős korrekciókat is alkalmaz a KSH ameddig eljut a nemzeti számlás adatokig, azonban a korrekciók területi egységekre levetített arányai és irányai sem ismertek, így ezekkel nem tudunk számolni.

3. Háztartási jövedelmek a GDP helyett

Az EU átlag 87 százalékán áll Budapest, ha a GDP helyett a háztartási jövedelmi mutatókat vizsgáljuk. Az Eurostat a háztartások elsődleges nettó nemzeti jövedelmét is publikálja regionális bontásban, azaz a munkabérekéből és egyéb forrásokból befolyó háztartási jövedelmeket. Ha a GDP és háztartási jövedelmek között jelentős a különbség, az például abból adódhat, hogy GDP jelentős része külföldi tulajdonú vállalatnál képződött, amelynek tulajdonosi jövedelme nem Magyarországon csapódik le. A két mutató közötti különbséget befolyásolja továbbá a már fentebb leírt ingázó hatás is, hiszen, ha egy Budapesten dolgozó kiviszi Pest megyébe a jövedelmét, az már nem a budapesti eredménybe számít bele. Ha a GDP helyett háztartási jövedelmeket vizsgáljuk, akkor Budapest az EU átlag 87 százalékát éri el.

3. ábra: Európai fővárosok korrigált fejlettségi szintje, vásárlóerő-paritáson az EU27-hez viszonyítva (2018)

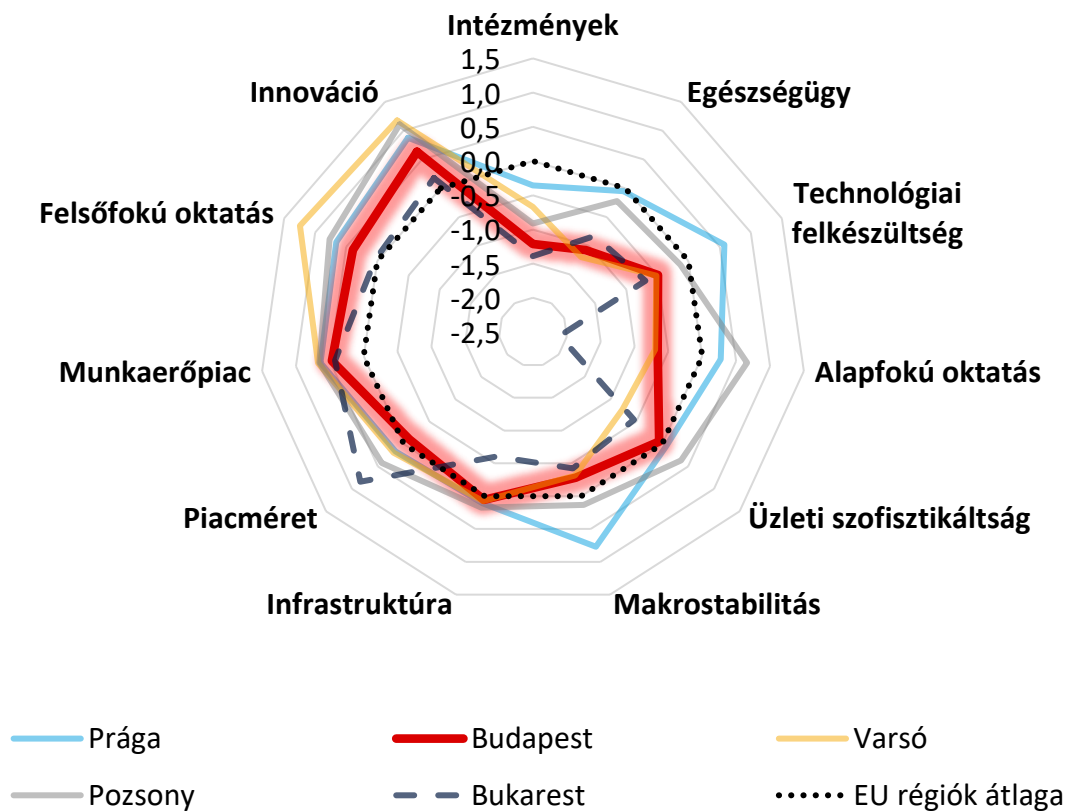

Megjegyzés: Ingázó korrekció számításánál az egy főre jutó GDP-nél használt lakosságszámot megnöveltük a KSH munkaerő-felmérés és a nemzeti számlák közötti százalékos foglalkoztatási réssel. Az első adatforrás tartózkodási hely szerint vesz számba a munkavállalókat, míg a második a munkahely helye szerint értékeli, a két statisztika közötti eltérést egy részét az ingázók magyarázzák. Az NNI/fő a Net National Income rövidítésből származik, a háztartások elsődleges jövedelmét mutatja. Az NNI mutatónál nem korrigáltuk a lakosságszámot az ingázókkal.

Forrás: Eurostat alapján Szerző számításai.

Összességében tehát Budapest fejlettsége a fenti korrekciókat és alternatív adatokat is figyelembe véve az EU átlag 85 százaléka körül lehet. A becslést megerősítik a versenyképességi mutatók terén látott eredmények is. Annoni és Dijkstra módszertana nyomán kifejlesztett [RCI versenyképességi index](#) a NUTS2-es szintű régiókra is tartalmaz adatokat, így az egyes régiók versenyképessége is összehasonlíthatóvá válik a metrikába foglalt 74 indikátor segítségével (4. ábra). Az RCI szerint Budapest fejlettsége a legtöbb pillérnél nem éri el az EU régióinak átlagát (a 11 pillérből összesen 7-ben). Ugyanakkor Budapest szinte mindegyik területen megelőzi Bukarestet, amelynek fejlettségét az Eurostat statisztikái relatíve magasnak mutatják.

4. ábra: Regionális versenyképességi index (RCI) 2019 a visegrádi országok fővárosi régióinál (agglomerációval együtt)

Megjegyzés: a skála egy sztenderdizálás eredménye, az EU régióinak átlagától vett relatív távolságot szemlélteti. A pillérek között vegyesen szerepelnek nemzeti, illetve a fővárosra vonatkozó indikátorok.

Forrás: Charron N., Lapuente V., Annoni P. (2019) alapján Szerző számításai.

„Szerkesztett formában megjelent a Napi.hu oldalon 2021. június 4-én.”